

Het ongewone van een gewone pijnstiller

Auteur: G. Naninck
Vertaald/bijgewerkt:
Nieuwsbrief: 1995
Pagina: 49
Jaargang: 2
Nummer: 3
Toestemming:
Illustraties:
Bijzonderheden:
Kernwoorden: pijn pijnstilling pijnbehandeling
Literatuur:

Voor aan aantal pijnklachten is acetylsalicylzuur nog steeds eerste keus pijnstiller. Aspirine® - zoals acetylsalicylzuur in de volksmond wordt genoemd - heeft naast analgetische ook een aantal profylactische eigenschappen.

Zonder het te weten schreef de beroemde Griekse arts Hippocrates al 400 jaar geleden een soort Aspirine® voor. Hij adviseerde vrouwen die na de bevalling last hadden van koorts en pijn te kauwen op de schors van Salix alba (de zilverwilg). Het werkzame gedeelte van deze wilg is salicin, maar het duurde tot 1899 voordat de firma Bayer een synthetische variant - acetylsalicylzuur - onder de naam Aspirine® op de markt bracht. Inmiddels is deze merknaam een soortnaam voor pijnstillers geworden. De fabrikant heeft daar uiteraard gemengde gevoelens over en het is een schrale troost dat hij dit lot deelt met bijvoorbeeld Spa en Luxaflex.

In de farmacie worden medicijnen die acetylsalicylzuur bevatten, wel acetosal genoemd en deze afkorting zullen we ook in dit artikel gebruiken.

Pijnstillend en koortswerend

Hoe acetosal precies werkt is nog steeds niet bekend, maar vast staat wel dat het de aanmaak van prostaglandinen remt. Prostaglandinen zijn kortlevende hormoonachtige stoffen, die overal in het lichaam voorkomen en een belangrijke rol spelen bij onder andere pijn, koorts en ontstekingen. Men neemt aan dat tijdens een infectie koorts optreedt door een overproductie van prostaglandinen. acetosal remt de produktie van prostaglandinen en doet daardoor de koorts dalen. Ook paracetamol heeft een koortsverlagend effect, maar paracetamol beïnvloedt waarschijnlijk in tegenstelling tot acetosal rechtstreeks het temperatuurcentrum in de hersenen.

Prostaglandinen maken ook de uiteinden van de pijnzenuwen gevoeliger voor chemische signalen die vrijkomen als ergens in het lichaam een verwonding is opgetreden. acetosal bestrijdt de pijn door de aanmaak van prostaglandinen te remmen.

Acetosal werkt in tegenstelling tot paracetamol ook ontstekingsremmend. Dit betekent dat acetosal, evenals de zogenaamde niet-steriode anti-inflammatoire geneesmiddelen (NSAID's), beter werkzaam zijn dan paracetamol bij ontstekingspijnen zoals bv. reumatische pijnen, of

botpijnen zoals die frequent voorkomen bij kankerpatienten.

Tenslotte stimuleren prostaglandinen de aanmaak van maagslijmvlies. Het slikken van acetosal verstoort dat proces en de maag wordt dus minder goed tegen het eigen maagzuur beschermd.

Acetosal remt behalve de aanmaak van prostaglandinen ook de aanmaak van tromboxaan. Tromboxaan is een stof die gemaakt wordt door de trombocyten, en die de agressie van bloedplaatjes bevordert.

Uit het bovenstaande blijkt dat na een operatie acetosal nooit een eerste-keus middel is. Het vergroot de kans op bloedingen. Mensen met maagzweren kunnen ook beter geen acetosal of NSAID's nemen en ook is het uiteraard niet verstandig deze medicijnen zonder controle door de trombosediensdienst te combineren met anti-coagulantia. Voor deze mensen is oaracetamol een betere keuze als pijnstiller.

Acetosal als profylaxe

Toen de bloedverdunnende werking van acetosal eenmaal bekend was, ging in de zeventiger jaren het eerste onderzoek van start naar acetosal als profylaxe voor een tweede hartinfarct. Na drie jaar bleken de resultaten al veelbelovend en inmiddels is uit een zeer grote studie onder meer dan 17.000 patiënten over de hele wereld, gebleken dat acetosal de kans op overlijden als gevolg van een nieuw hartinfarct verkleint. Het effect is het grootst (42% minder kans op overlijden binnen 3 maanden) als meteen na het eerste infarct ook een tromboliticum (bv. streptokinase) per infuus wordt toegediend. Blijft dat achterwege en krijgt een patiënt alleen acetosal, dan overlijdt - vergeleken met een placebo - 23% minder. Inmiddels is acetosal in een lage dosering (ongeveer 100 mg per dag) standaard behandeling voor mensen, die een hartinfarct hebben gehad. Deze lage dosering heeft het gewenste effect en levert minder bijwerkingen op. Vroeger werd hier vooral Sinaspril voor gebruikt. Tegenwoordig bevat Sinaspril echter geen acetosal meer maar paracetamol. Paracetamol heeft echter geen effect op de bloedsstolling, zodat Sinaspril niet meer voor deze indicatie gebruikt kan worden.

Inmiddels wordt acetosal steeds meer als primaire profylaxe gegeven aan mensen uit risicogroepen.

Vanwege de anti-coagulerende werking is acetosal in geringe dosering inmiddels ook standaardbehandeling voor mensen die een CVA of TIA hebben doorgemaakt.

Nieuw onderzoek

Begin jaren negentig leken er aanwijzingen te zijn dat acetosal ook pre-eclampsie zou voorkomen. Pre-eclampsie wordt in de volksmond ook wel zwangerschapsvergiftiging genoemd en wordt gekenmerkt door hypertensie en eiwit in de urine. Deze ernstige aandoening leidt tot groeiachterstand in de baarmoeder en als pre-eclampsie overgaat in eclampsie ('zwangerschapsstuipen') zijn zowel moeder als kind in acuut levensgevaar. Uit dubbelblinde studies is echter onlangs gebleken dat het toedienen van acetosal bij zwangere vrouwen die de eerste verschijnselen van pre-eclampsie vertonen wel enig effect heeft, maar niet zoveel als men aanvankelijk dacht. Er is zeker geen reden om alle zwangere aan te raden dagelijks een kleine hoeveelheid acetylsalicylzuur te slikken.

In tegenstelling tot eerdere verwachtingen blijkt acetosal ook nauwelijks glaucoom of netvliesafwijkingen bij diabetici te voorkomen.

Bijwerkingen

De bekendste bijwerking van acetosal is dat het maagklachten kan veroorzaken. Vooral vervelend voor mensen met reumatische pijn, want zij reageren vaak heel goed op zowel medicijnen uit de acetylsalicylzuur-groep als op middelen uit de ibuprofen groep. Veel is daar helaas niets aan te doen, aangezien zowel het pijnstillende effect als de maagbeschadiging tot stand komen via de door acetosal veroorzaakte remming van de prostaglandineproductie. Sommige patiënten reageren beter op acetosal in poeder- dan in tabletvorm, maar eigenlijk kunt u patiënten alleen aanraden acetosal nooit op een lege maag te slikken en deze middelen het liefst met een glas melk in te nemen of de tablet in een glas water uiteen te laten vallen. Overigens blijkt de lage dosering waarin acetosal als profylaxe wordt gebruikt, minder bijwerkingen op te leveren.

Een aantal geneesmiddelen waarin acetylsalicylzuur is verwerkt:

Acetosol-Codeïne zetpillen

AC Cod tabletten en zetpillen

Alka-Seltzer

APaC

Aspirine

Ascal

Aspro

Aspro Cardio (100 mg)

Aspro Neuro (30 mg)

Chefarine '4'

Dolviran N

Dolocid

Meenk griepoeders

Meenk kiespijnpoeders

Rhonal

Gemma Naninck